

General-pukovnik
avijacije
ENVER ĆEMALović

TVORAC RATNOG VAZDUHOPLOVSTVA I PROTIVVAZDUŠNE ODBRANE

Vrhovni komandant oružanih snaga, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito imao je odlučujuću ulogu u stvaranju i permanentnom borbenom jačanju Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. On je još u toku naše narodnooslobodilačke borbe isticao jasan i odlučan stav da je našoj zemlji i njenim oružanim snagama potrebno snažno i savremeno Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana i ukazivao na veliki značaj i ulogu koji ovaj vid ima u toku izvođenja operacija i koji će imati u odbrani našeg slobodnog neba, slobode i nezavisnosti naše zemlje.

Vizionarsko predviđanje druga Tita trasiralo je put razvoja našeg novog vazduhoplovstva u narodnooslobodilačkom ratu i istovremeno zacrtalo temeljnu orijentaciju njegove izgradnje neposredno posle rata kao i u posleratnom periodu. Tako su se naše Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana pod Titovom neposrednom brigom i staranjem — postavljeni na čvrste temelje još u ratu — u posleratnom periodu razvili u snažan vid Jugoslovenske narodne armije.

Koliki je značaj drug Tito pridavao vazduhoplovstvu pokazuje njegovo nastojanje i lično angažovanje da Partija stvori pozicije u bivšoj jugoslovenskoj vojsci. Tako je među naprednim vazduhoplovnim oficirima u Zagrebu,

početkom 1939. godine, oformljena partijska ćelija, čijim je nekim sastancima prisustvovao i drug Tito. On je davao smernice za rad ove ćelije, imao uvid u njeno delovanje i uticao na ostali starešinski sastav. Ovim otpočinje snažniji uticaj Partije u redovima bivše jugoslovenske vojske, što je bilo veoma važno, jer se nad našom zemljom nadvila opasnost od fašizma i predstojala revolucionarna borba za slobodu.

U toku narodnooslobodilačkog rata stalno je bila prisutna težnja druga Tita da obezbedi stvaranje i razvoj naših sopstvenih vazduhoplovnih snaga. Uslovi narodnooslobodilačkog rata nisu uvek, a naročito u njegovom početnom periodu, pružili mogućnost stvaranja vazduhoplovnih jedinica. Međutim, čim se ukazala povoljna mogućnost za to, ona je bila iskorišćena. Tako su prvi partizanski avioni već maja 1942. godine izvršavali borbene zadatke. Iako su to bile simbolične snage, one su bile izraz nastojanja druga Tita da se stvara sopstveno vazduhoplovstvo. On je bio inicijator i lično se angažovao na preduzimanju mera, u zemlji i kod saveznika, radi nabavke aviona, školovanja kadrova i formiranja avijacijskih jedinica.

Narastanjem naših oružanih snaga i proširivanjem slobodne teritorije 1943. godine, drug Tito donosi odluku o formiranju Vazduhoplovnog odeljenja Vrhovnog štaba Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije i Prve vazduhoplovne baze kao jezgra našeg novog vazduhoplovstva. Zamisao druga Tita o daljem razvoju naših oružanih snaga, a time i vazduhoplovstva, izneta je i u njegovom govoru na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu, u kome je, između ostalog, rekao:

»Razumije se, nama je danas potrebno i teško suvremeno naoružanje kao što su tenkovi i avioni. U tom pravcu Vrhovni štab NOV i POJ poduzeo je izvjesne korake kod saveznika«. I dalje: »Vrhovni štab postavio je pitanje isporučivanja našoj vojsci teškog suvremenog naoružanja — tenkova, avijacije i drugog, kao i stvaranja avionske i pomorske baze u Italiji«.

U duhu ovih stavova i odluka druga Tita formiraju se prve eskadrile, koje 1944. godine aktivno učestvuju u borbenim dejstvima za oslobođenje zemlje. Krajem 1944.

i početkom 1945. godine formira se grupa vazduhoplovnih divizija koja izvodi vrlo intenzivna borbena dejstva uz podršku naraslih snaga Jugoslovenske armije do kraja rata. Tako je u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji, u prvom redu ličnim angažovanjem druga Tita, u okviru naše Armije stvoreno i Ratno vazduhoplovstvo, što predstavlja jedinstven primer u istoriji.

I u posleratnom periodu drug Tito ulaže stalne napore za dalje usavršavanje i modernizaciju Ratnog vazduhoplovstva i njegova strategija oslonca na sopstvene snage došla je do izražaja naročito u razvoju ovog vida naše Armije. Zahvaljujući neposrednoj brizi i uticaju druga Tita, rasli su naučnoistraživački i konstruktorski kadrovi, razvila se vojnovazduhoplovna industrija, koja je osposobljena da proizvodi savremene vazduhoplove različite namene. Tako smo već 1950. godine počeli da naoružavamo naše avijacijske jedinice domaćim lovačkim borbenim avionima S-49. Ceneći značaj tog ostvarenja, drug Tito je lično predao prvu seriju ovih aviona na upotrebu jednom našem puku lovačke avijacije. Tom prilikom, obraćajući se sastavu jedinice i ističući ulogu Ratnog vazduhoplovstva, Tito je rekao:

»Vi imate čast da čuvate mir u izgradnji naše socijalističke zemlje. Vi nemate nikakav drugi zadatak osim da čuvate našu zemlju, mirni rad i izgradnju ljepše budućnosti. Vi nikada nećete biti upućeni ni u jednu zemlju da ugrožavate njenu nezavisnost, da služite nekim osvajačkim ciljevima...«

Pod neposrednim uticajem druga Tita naše Ratno vazduhoplovstvo ostvaruje dinamičan razvoj u posleratnom periodu. Blagovremeno se naoružava savremenom vazduhoplovnom tehnikom, uz istovremeno osposobljavanje naše vojne industrije da i sama proizvodi savremene borbenne avione. Uočavajući značaj raketnih sistema oružja, drug Tito blagovremeno donosi odluku o njihovom uvođenju u naoružanje naših oružanih snaga, u prvom redu Ratnog vazduhoplovstva. To je značilo novi kvalitet i porast uloge Ratnog vazduhoplovstva u sastavu Jugoslovenske narodne armije. Dodeljena mu je još veća odgovornost u namenskom zadatku protivvazdušne odbrane teritorije i oruža-

nih snaga, što je uticalo na stvaranje nove organizacije jedinica i komandnih struktura. Na taj način RV i PVO kao vid JNA dobija novu fizionomiju, ojačava se savremenim sistemima oružja za izvršavanje odgovornih i složenih namenskih zadataka.

Drug Tito često ukazuje na potrebu stvaranja i razvoja vazduhoplovnih kadrova, posebno kada se radi o pilotima i vazduhoplovnotehničkom kadru. Još krajem 1943. godine, kada nisu postojali najbolji materijalni uslovi, otpočela je obuka vazduhoplovnih kadrova, da bi se na ličnu inicijativu druga Tita, u toku 1944. godine, utvrdio program školovanja pilota i ostalog osoblja u inostranstvu. Upućene su brojne grupe ratnika naše revolucije u Italiju, Afriku i SSSR, što je već tada izražavalo težnju druga Tita za stvaranjem snažnog vazduhoplovstva. Ova težnja druga Tita došla je do izražaja i u formiranju mnogobrojnih kurseva, posebno političkih, krajem 1944. godine u našoj zemlji, što je dalo široku kadrovsku bazu za formiranje krupnijih vazduhoplovnih jedinica — pukova i divizija.

Zahvaljujući stalnoj i neprekidnoj brizi druga Tita, školski sistem u Ratnom vazduhoplovstvu i protivvazdušnoj odbrani se stalno usavršavao i modernizovao u skladu sa zahtevima razvoja doktrine upotrebe i naoružanja Ratnog vazduhoplovstva i protivvazdušne odbrane. Naše Ratno vazduhoplovstvo i protivvazdušna odbrana izraslo je u snažni borbeni ešelon naših oružanih snaga, spremnih da se u duhu koncepcije opštenarodnog odbrambenog rata suprotstave svakom agresoru i odbrane slobodu i nezavisnost naše samoupravne socijalističke zajednice.